

XIX.

A' KATONAI

ACADEMIÁKRÓL ÁLTALÁBAN.

A' katonai academia nevéndéke, mint egykor a' spartai ifjoncz tulajdona az álladalomnak. — A' nevelteti őt, 's annak marad adóssa élte enyészteig.

A' katonai academia nevéndékeinek rendeltetése a' hadsereg osztályait vezérleni, — nagyon jeles generálokat adtak már az efféle intézetek, az álladalom érdekében áll tehát, hogy a' nevéndék, ki katonai tudományában zártan áll, testtel, 's lélekkel osztatlan katona maradjon. A' tanításból tehát az, mi célra nem vezet, maradjon ki. — De a' fegyvertan ne legyen egyedüli tudománya, neki mindent, mi a' közönséges műveltséghez tartozik, a' nélkül hogy tudóssá neveltessek, tudnia kell. A' természet nevezetességei, a' világ története 's mindenről, mit ég 's föld vizsgálhatót mutatnak, fogalma legyen. A' tudatlan tiszt, megvetést gerjeszt rendje ellenében szomorú szerepet játszik a' társaságos életben, 's elzárja előmenetele utját.

Az academiái nevelés ne azon elven alapuljon, hogy nevéndékének kiléptekor többet tudni nem kell, mint a' mi egy hadi-tiszt szolgálatjához tartozik, 's hivatásának megfelel, ha p. o. egy szakaszt, vagy egy félszázadot fegyverben gyakorlani ért, mert ha tőle csak az kívántat-

nék, akkor minek az academia, a' közönséges ezredtanodák is megfelelnének e' kívánatnak; az illyféle nevelésnél az álladalom' haszna veszélyeztetnék, 's a' nevendék értelme elfojtának.

A' nevelésnek az értelmet ápolnia kell, azaz, értelmi tehetség szerint kezeltessék, hiába való költség lenne, valamelly tehetetlen ifju' neveltetése; mert az academia nem válhatik tápintézeté.

A' tehetetlen egyének, az álladalom' hasznára nem lehetnek, 's azok csak a' tehetősebb előmeneteit hátrálnak.

A' koránti kiszemelés lenne tehát az intézet első feladata, e' határozná el a' tanítás rendszerét is. Következőleg az academiának két osztálya lenne, az első osztályban a' tanítás, csak egy század vezérségét tűzné ki, de azért ez osztályban is, biztosítva lenne a' nevendék, hogy kiképzetésekor főtisztvé leend. A' második osztályban, a' mellyben ifjúság bennünket a' legszebb reménnyel kecsegtetne, a' felsőbb hadtudományt, és a' hadművészetet kivéve, minden katonai tudomány tanítatnék. De mivel az ide választottak közül sem mindnyájan felelhetnének meg a' várakozásnak, tehát az utolsó két évben, még egy kiszemelés történhetnék, szerinte a' legjelesebb egyéneknek alkalom nyujtának a' magok tökéletesítésére. Ezek egy évvel tovább maradhatnak az academiában, és kiléptekkor előttök (egy félévi szolgálat-tétel után a' gyalogságnál, ugyan annyi a' vadászoknál, és egy évi az utászoknál) a' tábormok-karhoz az út nyitva állana.

Ámbár itt általánosan voltak a' katonai academiák érintve, de mi a' jelesebbek kiválasztatását illeti, abban a' hécs-újhelyi academia, mellyben ezen rendezés már régóta sikerrel létezik, mintául szolgálhat, itt azon egyedek, kik magokat megkülönböztetik, már tisztí rangban ugyan, de egy évvel tovább tanítattnak.

A' tanítás következő tudományokra lenne osztható:

1) Mindenekelőtt a' test' fejleme vétessék figyelemben, melly a' szellem' elevenségét ébreszti. Az erőt ön-

bizodalmat, és lelki jelenlétet, csak a' test gyakorlat által nyerheti meg. Minden tudás halva születik, ha azt a' munkálkodó ész életre nem serkentené, de a' sok ülés által, is szellemi tehedelmében megerőtötett ifjú elhal, tehát a' testi gyakorlatokat kell minél előbb elkezdni. Az olly tiszt, ki az előnyomulásban semmiféle akadályt nem ismer, a' ki árkokat, kerítéseket, és falakat át tud ugrani, szebb példát ad alattvalóinak, mint egy más, bár miként szóval buzdítani tudó.

A' nevendékek testi erejük fejlemi szerint a' gymnastica valamennyi fokozatában, minden osztályban, gyakoroltassanak.

Az legnagyobb kárára válnék a' katonai intézetnek, ha némelly szerencsétlen esetek miatt, ezen olly igen szükséges ága a' tudásnak elhanyagoltnék.

2) A' morál. — Az igaz és rosz, az erény 's bűn megismertetése, már az eszme kifejlődésével kezdődjék, 's az, az akarat' képessége felfogásával párositassék.

A' 12-ik éves figyermek, már mind jóra, mind roszra hajlandó, annakokáért a' morál' előadása már az első osztályban kezdődjék, 's azt, az academiái éveken át, szünetlen hallja.

A' test kifejlődésével mindig növekedő lelki erő, az észnek az érzékiség kívánatai ellen, mindig nagyobbodó küzdését feltételezi. A' 7-ik osztály' nevendéke láng érzelmé, hajlandósága, és kívánata örvényébe süljedne morál segedelme nélkül; minélfogva az előadásnál főkép a' magánuralkodásra kell hatni.

Az igazságosság valamennyi erényt magában foglalja, de az a' magán uralkodás és önmegtagadás nélkül nem gyakorolható. E' két lelki erő nélkül az ellenség iránt sem lehetne igazságos valaki.

Egy életrend sem kívánja meg úgy az igazságosságot, mint épen a' katonai, hadifék jelszavával; itt az alatta-valót csak előljárójának természetévé vált igazság szeretete mentheti meg az önkénytől.

A' katonai academia nevéndékének, az aláztatosságot, és igasság szeretetet tegye legszentebb kötelességévé. Egy érdemtelen megbántást többször az egész éltén át, alig lehet jóvá tenni, pedig milly édes, ön-szemrehányás nélkül meghalni tudni.

Sohase takargassa magát az önkény a' hadfegy' lepleyével. Ennek létezni kell, mert máskép a' szolgálat minden lánczai felbomlanának, de az a' boszú kivitelre, vagy mellékes czélokra ne használtassék soha, mert máskép a' parancsnok nagy-poroszló szerepét lealacsonyodva játszaná.

A' durvaság, 's alacsonyosság, mint főokai az alatta-valóvali roszbánásnak, a' nevéndéktől a' legnagyobb gonddal mellőztessék. Őt minden igaz, jó, és szép fel-foghatóságára kell nevelni, akkor alacsonyosságot nem követhet el, és ha történnék is olly eset, melly azt gyanítathatná, az akkor inkább érzelmi hevességből, mint lelki alacsonyásgból eredhetne. A' lelki alacsonyosság, egyedül az ostobaság' 's konokság' szüleménye. A' nevéndéket először erényes jó embernek kell nevelni, úgy aztán jó felebbvaló válhatik belőle.

A' morál tanítónak megválasztása, a' legnehezebb feladatok közé tartozik, mert a' ki azt tanítná, annak elébb magának kell erényesen érezni, gondolkozni, és cselekednie. Az academiában lakó morál tanító erkölcsé, ment legyen minden gyanútól, mert ő a' nevéndékek közti jelenlétével 's velek való társalkodásával, örökké szem alatt van. Igazság 's ne tettetés beszéljen belőle, ha tanítását sikeresíteni kívánja, mert a' lelketlen előadás elfonnyad az ifjú láng érzelmén. Csak a' szeretve tisztelt atya találja el az igaz szavat, melly gyermeke lelkére hat; azért az előadás szüntelen vonzó maradjon, mert az erényt nemcsak ébreszteni, de a' jövendőre is meg kell tartani.

3) A' tisztí nyelv!

4) A' szép 's jó folyó gyors írás. Az olvasást, és írást a' 12 éves gyermek, már mint első iskolai tanulmányt a' nélkül is magával hozta, benne a' folytonos gyakorlat által mihamar ügyességet is nyerhet. A' szépen olvasás a' tudással a' nélkül is mindinkább gyarapodik.

A' regék és más effélék tanítása kihagyható; a' továbbí írás tanítás ment legyen a' caligraphiától, elég legyen az egyszerű 's biztos kéz-írat, legajánlatosabb lenne a' jó és gyors írás mestersége (stenographia).

5) A' földtan, természet, 's világ történet.

A' természet történetből csak a' legszükségesebbet kellene előadni, a' többit az önkiképzésre bízni, a' világtörténete ne csak időszakonként jól rendezve, de tekintőleg annak jellemző időszakaira kiemelőleg, azoknak legjelesebb férfait kimutatólag, adassék elő.

6) A' bölcsészet 's a' szónokság nagyából (katonai buzdító beszédek kidolgozásival együtt):

7) A' mathematica, számvetés, algebra, földmérés és trigonometria, valamit a' természettanból is, és fejtegetése a' csillagos égnek.

8) A' vidék, lát és tájraz (az utobbit térségen, magas és közép hegységen kell gyakorlani, hogy a' földszin' minden részzeit, a' nevendékek megismerhessék).

9) A' szolgálat 's gyakorlati alapszabályok. A' mozgalmi gyakorlat, és az oktatás, a' csatároknak a' földszínhez különös alkalmaztatása.

10) Az utászati tanítás, egyesítve a' táborig, a' maradó erősítés vázlatival, 's a' tüzérség legszükségesebbel.

11) A' hadtörvény, hadtörténet. A' régiek azon elválasztó ütközeteit, mellyek az ujkor hadtudományában és harczművészetében érintkezésbe jönnek, a' tanításnál különös figyelemben kell venni, p. o. taktikai tekintetben, és más egyéb viszonyaiban, az asperni sokat hasonlít, a' cannaí ütközethez.

12) A' költészet, a' legjelesebb költők munkáik előolvasásával, de a' vers-nemek' magyarázata nélkül.

13) A' katonai tisztitoll.

14) A' nyelveket a' mint azok most, a' német katonai akademiákban tanítatnak.

15) A' földszintan, 's a' földszinhasználat. E' két legszükségesebb tanok, mindig együtt tanítassanak, és pedig nézhető mutatványokban. A' nevendék p. o. láthassa a' hegység' minden alakzatit agyagból készítve. A' különféle hegység tulajdonságai megfejtessenek előtte, a' helyzetek, mozgalmak, csaták kedvező, vagy ártalmas környúlmeire vonatkozólag, A' látással nevededik az észfogalma.

Ha a' földszinhasználatát, a' földszintan után akar-nók előadni, akkor az előadás végzetével kezdetét felednénk, ellenben mind a' két tanítás egybevéve, annál világosabb, és felfoghatóbb leend.

Még eddig egy rendszerinti földszinhasználatról az akademiákban szó nem volt, sőt magát a' földszintant is, melly minden katonai tudásnak alap-eleme, az előadástól többnyire kizárták. Elkerülhetlenül megkívántatik, hogy e' tudományok oktatója földszin ábrázoló és harcztudós is legyen, a' hegységek 's völgyek alakításait agyagba gyúrni értse, mert a' gyakorlati harcztan, a' földszint használni tudását föltételezi. Ha délelőtt a' földszintan, földszin alkalmazásával agyag formák szerint tanítatik, akkor délután ugyan azon tájék, melly e' végre a' vidéken kiszemeltetett, a' nevendékeknek természetben is megmutassák. Ekképen a' theoria a' praxissal karonfogva együtt haladhatna.

16) A' gyakorlati harcztan, a' tábori szolgálát, és a' hadtudomány főelvei. Itt megszűnendik minden theoria, minden könyv nélküli tanulás, itt csak a' gyakorlat vezet-het célhoz. A' szántóföldek, rétek, hegyek, 's völgyek, az iskola szobát nélkülözhetik. Sőt a' sik gyakorlati tér is szükségtelen lesz, mert a' gyakorlati harcztan

elvei szer'nt, mit sem érnek a' csinos mozdulatok, egyenes arczmars a' szántó földeken keresztül kasúl nem is létezhetik. Mesterkélt vonulatok kerítések kertek, majorságok közt, mellyek a' hadak fejlődését akadályoztatják, meg nem történhetnek, a' hadoszlop tömegbe szorongva mozog, miglen a' felmarsolási pontot eléri. A' csatárláncz nem fejledezik ki többé a' gyakorlati téren, hanem föld-metszéseket keres, a' hol az első védelmi állodást feltalálhatja. — A' csatár védő tárgyat keres, a' gyakorlati téren cserét, kerítéseket, árkokat, 's más több illyest koránt sem talál.

A' tábori gyakorlat szántóföldeket, erdőket, falvakat, vizeket, hidakat, 's mélyutakat kíván, mellyek mindennemű formákban, változatokban felkerestetnek.

Egy tetemesebb patakon vezető hid, a' védelemnek több vagy kevesebb kedvezményt adhat, mert az, a' meg támadást könnyítheti vagy nehezítheti. A' hidmelléki egyik parton, a' honnét a' megtámadás váratatik, cserék, vagy fák álnak, a' másik part csupasz, semmi kedvezőt sem nyújt a' védelemnek, vagy ellenkezőleg. Miként leend tehát, a' csatárok felállítása, mind a' két esetben? De a' hidak közeliben a' cseréken 's fákon kívül, töltések, árkok, házak, malmok, 's más efféle tárgyak is, majd a' támadó majd a' védő részen létezhetnek, ilyenkor mindig máskép történik a' védelem, máskép szinte a' támadás is. A' milyen viszonyban állnak a' hidak a' védelmi és támadási rendszerrel, ugyanúgy vannak a' mélyutak nyitányaival 's torkolatival, ugy szinte a' falvakkal, az erdők kigőrbédéseivel 'stb. Ezt sem fegyvermezőn, sem a' fekete táblán sikerrel gyakorlatba hozni nem lehet.

Az illyféle gyakorlatoknál, a' 6-dik osztály nevenedéki képzik a' hadnépet, a' 7-dik pedig a' tiszteket, ebből még az a' haszon is háromolhatik, hogy a' 6-dik osztály már előkészülten, jövő évi tanításit jobban 's könnyebben felfoghatja.

A' 7-dik osztály mindegyik nevéndéke a' tábori szolgálat minden kisebb feladatait szakaszok, vagy félszázadként átgyakorolhatja, egy egész század kísérleténél pedig az 5-dik osztályt is hadnépül lehetne használni, akkor asztán a' sorzat két rendben történnék. Főkép a' végör szolgálatokat kellene ekképen gyakorlani.

A' további kérdéseket p. o. miféle földszint kíván arcz-vonalmi állodás? mellyik csapatokat, tömeg, vagy négyszögeket? a' helyszinén kellene meghatározni 's elintézni, ugy szinte gyakorlatilag kellene megmutatni, mikép mozog a' tömeg, a' legrövidebb uton egy ponttól a' másikhoz. Később a' legjelesebb nevéndékeknek, minden segéd eszközök nélküli gyakorlati példákat kellene feladni; e' végre a' harcztan tanítója elébb önmagának, az alkalmas földtért kikeresi, ezután a' fiatal harcgyakorlókat kiküldi, hogy azok saját fogalmok szerint a' feladott példára, a' legalkalmasabb állodást kikeressék.

Efféle nagyobb feladat lenne p. o. ez: Egy zászlóalj, egy csupasz vagy benőtt magasság védelmére küldetik, mellynek ugyan ezen hadállodására elég kiterjedése van, és a' szárnyaknak is támasz pontokat adhat. Az előörsök, 's a' tartalék leszámításával; a' főhad felállítását, az állodás kicsinységéhez kell alkalmaztatni. Az ehhez alkalmas magasság feltalálása után magából következik a' hadfelállítása. A' fiatal harcgyakornok először is véleménye szerint, leginkább alkalmas földtermetszleken egy csatár lánczot von, aztán a' főhad; végre a' tartalék' felállítását határozza el.

Ezeknek történte után a' tanító a' többi nevéndék' véleményeit is kihalgatja: valljon a' példa voltaképp meg lenne e' fejtve, 's így ha mindenik' nézeteit meg ismerte, kiigazítja a' fenforgó hibákat, és elrendezi az állodást úgy, mind annak kell lennie.

A' támadás és a' védelem módjáról ekkép kell együtt értekezni, és gyakorlatilag kivitelben is hozni, megfejtve az okokat, hogy ennek így és nem máskép kell meg-

történnie. A' felsőbb hadtudományban, és harczművészetben saját szorgalmuk által műveljék ki magokat az académiákból már kilépett ifiak.

A' szerencse sokszor a' kevésbbé ügyest is elősegíti; de egy valódi vezérben, a' láng-ész, a' tudással mindig egyesülve van.

Österreich. Milit. Zeitschrift után.

KORPONAY JÁNOS.